

XVII. Tudomány- és Technikatörténeti Konferencia

Az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság (EMT) Tudománytörténeti Szakosztálya 2024. június 27–30. között Nagyváradban, a Károlyi-kastélyban rendezte az immáron XVII. Tudomány- és Technikatörténeti Konferenciáját (TTK). Társszervezők voltak: Nagyvárad Polgármesteri Hivatala és a „Gróf Károlyi” Kulturális Idegenforgalmat Népszerűsítő Alapítvány. E rendezvény idén is kiváló fórumot teremtett a matematika, a műszaki- és természettudományok, valamint az ipar történetével foglalkozó Kárpát-medencei kutatók és a szakmai érdeklődők számára.

A Károlyi-kastély

2024. június 27-én délután, a regisztrációt követően *Kása Zoltán: Bolyai János hosszú útja a világhírnévig* című kiállítás megnyitójával kezdődött a nagyvárad programunk.

Másnap reggel hagyományápolással kezdtük a napot, ugyanis a TTK velejárója egy tanulmányi körutazás, ahol *Wanek Ferenc* geológus, tudománytörténész, a Magyar Mérnöki Kamara (MMK) tiszteletbeli tagja révén az érintett helységekhez kötődő ipartörténeti, építészeti és műszaki- és természettudományokkal kapcsolatos nevezetességeket tekinthettük meg. Az idei *Kirándulásvezető* címet viselő kézirat szerzői *Karácsonyi Károly, Kása Zoltán, Szilágyi Éva Andrea, Wanek Ferenc* és *Wilhelm Sándor* voltak.

Nagyváradból busszal indulva, az első állomásunkon, **Mezőpetriben** a sváb tájház gondnoka fogadott bennünket, majd **Érmihályfalván** *Andrássy Ernő* (1894–1968) orvos, ornitológus, régész nevét viselő néprajzi és történelmi múzeumba látogattunk, ezt követően körbesétáltuk az ifjúsági kulturális központként alakított Gizella-malmot. **Ottományban** *Szűcs György* intézményigazgató révén az ottományi kultúra megismerése, a Komáromy-kastély és egy szenzációs, 133 méteres vizespince megtekintése volt a programunk. **Székelyhídon** *Wilhelm Sándor* nyugalmazott tanár révén szakavatott idegenvezetést kaptunk az Érmelléki Halászmúzeumban és a Stubenberg-kastély parkjában. **Csokaly** községben megkoszorúztuk *Fényes Elek* (1807–1876) földrajztudós, statisztikus szobrát, **Margittán** pedig *Kása Zoltán* hasznos ismeretekkel kiegészítve mutatta be a város nevezetességeit. Megtudtuk, hogy itt született: *Réthy Károly* (1935–) magyar geológus, természettudományi szakíró, *Horváth János* (1878–1961) irodalomtörténész, egyetemi tanár, MTA-tagja, *Horváth Imre* (1906–1993) költő, *Harag György* (1925–1985) színházi rendező. Professzor úr elmondta: *margittai Neumann János matematikus „zseni” édesapa, Neumann Miksa bankár a magyar üzleti élet egyik jelentős személyisége volt, komoly érdemeket szerzett a honi ipar fellendítésében, amiért I. Ferenc József nemesi rangra emelte, ebből az alkalomból a margittai előnevet adományozva neki és utódainak. A romantikus Miksa az akkor Magyar Királysághoz tartozó Margittán választotta a nemesi előnévében szereplő városként. Miksának egyedül abban merült ki a várossal való*

kapcsolata, hogy annak védőszentjét ugyanúgy Margitnak hívták, mint az ő feleségét. Neumann Miksa a családi címerben szereplő jelképként három margarétát választott, utalva ezzel is a három fiára.

Református templom és kulturális központ Sződemeteren

Következő állomás **Sződemeter** volt. *Kőlcsey Ferenc*, a *Himnusz* (*Hymnus, a' Magyar nép zivataros századaiból*) költője 1790. augusztus 8-án itt született. A református templom udvarában 1994 óta áll a költőóriás egész alakos bronz szobra, melyet *Kő Pál* (1941–2020) Kossuth-díjas szobrász készített. A templomba lépve a több értékes relikvia mellett *Bikfalvi Zsolt* „Face to Face” („Szemtől szembe”) című fotósorozatában gyönyörködhattünk. (Megjegyzés: másnap a *Károlyi-kastély* egyes termeiben a jelzett fotóművész, a „Gróf Károlyi” Kulturális Idegenforgalmat Népszerűsítő Alapítvány vezetője kalauzolt bennünket.) A szülőház közelében a magyar kormány és a Dunamelléki Egyházkerület támogatásával Kőlcsey Ferenc Egyházi és Kulturális Központ jött létre, 2019-ben nyílt meg a múzeum és benne a „Hon felett fény sugarat vonni” címet viselő kiállítás, melynek anyagát a Petőfi Irodalmi Múzeum szakemberei állították össze. Az őrzött ereklyék között közelről láttuk a költő karosszékét is.

Ady Endre szülőháza Érmindszenten

Ezt követően **Érmindszentre** érkeztünk. *Ady Endre* (1877–1919) születési helyén a „hétszilvafás” család 1907-ben épült udvarházában egy impozáns kiállítást is megtekinthettünk, megidézve a költőt és korabeli világát. A szülőház a kert végében áll, amely szintén látogatható. Az udvar közepén, a kertben található a költőóriás mellszobra.

Nagykárolyba visszaérve egyénileg ismerkedtünk a város nevezetességeivel.

Másnap a Károlyi-kastély előadótermében *Kása Zoltán* és *Oláh-Gál Róbert* EMT-szervezők mellett *Holló Csaba*, az MMK Elnökség tagja is köszöntötte az érdeklődő szakembereket.

Az előadások benyújtott anyagaiból (szakmai cikk és prezentáció) megszerkesztett konferenciakötet az Open Journal System platformon létrehozott EMT-oldalon található, melyet a Google Scholar is megjelenít, így mindenki számára szabadon elérhető a <https://ojs.emt.ro/index.php/ttk> címen.

Az előadások elhangzásuk sorrendjében a következők voltak:

- **MIHOLCSA Gyula:** *A Hold és meghódítása;*
- **RUSZ Ottilia:** *A sepsiszentgyörgyi rendszeres meteorológiai mérések úttörői;*
- **VALLASEK István:** *A fizikai Nobel-díjjal kitüntetett magyar tudósok munkássága;*
- **OLÁH-GÁL Róbert, MOLNÁR Martina:** *Hogyan lett a politikai aritmetikából statisztika;*
- **OLÁH-GÁL Róbert:** *Réthy Mórnak köszönhetően vált matematikai kutató központtá a Ferenc József Tudományegyetem;*
- **BOTH Mária Gabriella:** *A 'földnek esmertetését tanító könyv 1781-ből Pántzél Pál nyomán;*
- **WANEK Ferenc:** *Egy rétegtani egység, a pannóniai emelet értelmezésének viszontagságai;*
- **VICZIÁN István, PATHY-NAGY Gábor:** *Pathy Nagy Sámuel, a jénai Ásványtani Társaság magyar titkára;*
- **HEVESI Attila:** *Két rokon kőzet, a dácit- és a riolittufa változatai, és az ezeken, néhol ezekből élő népesség immár 1500 éves kapcsolatai a Bükkalján;*
- **KÁSA Zoltán:** *Az ötven éve elhunyt Gergely Jenő matematikus hármassága;*
- **CSORBA F. László:** *Csontváry és a természettudományok;*
- **KOVÁCS Lehel István:** *A Nemes Tihamér Nemzetközi Programozási Verseny erdélyi története;*
- **PÁPAY László:** *Az ajkai barnakőszének jellemzői és bányászatának veszélyei;*
- **HOLLÓ Csaba:** *Miért éppen Eiffel?;*
- **FEJÉR László Jenő:** *A 130 évvel ezelőtt megalakult Ecsediláp-lecsapoló és Szamos bal parti Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulat első évtizedei;*
- **KOMLÓSSY György:** *Bauxitföldtani kalandozások a világ körül;*
- **SIPOS László József:** *100 éve alakult a Budapesti Mérnöki Kamara - történeti előzmények, célok;*
- **CHAPPON Miklós:** *„A legszebb épület épületgépészet nélkül csak BARLANG”;*
- **GIMESI László:** *A távíró fejlődése Magyarországon az 1800-as években;*
- **KARÁCSONYI Károly:** *Divéky Ferenc (1848-1869) élete és munkássága.*

A konferenciát egy jó hangulatú díszvacsonya zárta, mely teret adott a szabad beszélgetéseknek.

A szervezők minden érdeklődőt szeretettel várnak 2025-ben a XVIII. Tudomány- és Technikatörténeti Konferenciára!

Sipos László József (MMK)